

Redakcja: Grzegorz Gil (dyrektor IEŚ), Anton Saifullayev
(zastępca dyrektora IEŚ), Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji),
Spasimir Domaradzki, Bartłomiej Krzysztan, Damian Szacawa,
Agata Tatarenko

Nr 1707 (211/2026) | 29.09.2026

ISSN 2657-6996
© IEŚ

Szczepan Czarnecki

Republika Czeska wobec transformacji porządku międzynarodowego. Stanowisko prezydenta Petra Pavla na 81. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ

Występując 23 września 2026 r. podczas sesji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, prezydent Petr Pavel odniósł się do przemian zachodzących we współczesnym porządku międzynarodowym. Prezydent Republiki Czeskiej podkreślił, że zmiany w globalnym układzie sił są nieuniknione, przy czym powinny one przebiegać w ramach zasad prawa międzynarodowego, wielostronnej współpracy oraz instytucji zdolnych ograniczać dominację polityki siły. Szczególne miejsce w jego wystąpieniu zajęły rosyjska agresja na Ukrainę, znaczenie Chin jako jednego z głównych mocarstw, przyszłość Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także globalne wyzwania związane z rozwojem sztucznej inteligencji i zmianami klimatu. Wspólnym mianownikiem tych wątków było przekonanie, że w warunkach nasilającej się rywalizacji i fragmentacji środowiska międzynarodowego kluczowe znaczenie zachowują reguły, dialog i skuteczna współpraca wielostronna.

Bezpieczeństwo, zmieniający się porządek międzynarodowy i potrzeba reguł. Kwestie bezpieczeństwa stanowiły jeden z głównych wątków wystąpienia Petra Pavla na forum ONZ. Prezydent Republiki Czeskiej odniósł się do zmian zachodzących w porządku międzynarodowym ukształtowanym po II wojnie światowej. W jego ocenie dotychczasowe zmiany w globalnym układzie sił dokonywały się przez dekady w ramach stosunkowo stabilnego i przewidywalnego porządku międzynarodowego. Obecnie transformacji ulegają jednak również same struktury tego porządku. Pavel podkreślił, że wyzwaniem dla społeczności międzynarodowej jest nie zatrzymanie zachodzących zmian, lecz zapewnienie, aby przebiegały one w sposób pokojowy.

Ważnym elementem wystąpienia prezydenta Republiki Czeskiej była kwestia obowiązywania wspólnych reguł, których znaczenie wynika z nierównowagi sił między uczestnikami stosunków międzynarodowych. Są one skuteczne tylko wtedy, gdy ograniczają nie tylko słabszych aktorów, lecz także państwa dysponujące potencjałem pozwalającym im kwestionować obowiązujące zasady. Jednocześnie zaznaczył, że większa władza oznacza większą odpowiedzialność. Odnosił tę zasadę przede wszystkim do stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ. Ostrzegł również, że osłabienie reguł prowadzi do wzrostu znaczenia siły i rywalizacji mocarstw. W tym kontekście podkreślił znaczenie ONZ jako forum dialogu i dyplomacji, wskazując przy tym, że jej legitymizacja będzie zależała od zdolności do osiągania konkretnych rezultatów, ochrony prawa międzynarodowego, zapobiegania kryzysom i ochrony ludności cywilnej.

Ukraina, Rosja i Chiny. W odniesieniu do wojny w Ukrainie Pavel jednoznacznie wskazał Rosję jako agresora działającego w sprzeczności z Kartą Narodów Zjednoczonych i podstawowymi zasadami prawa międzynarodowego. Politykę Federacji Rosyjskiej określił jako bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy, podkreślając, że konsekwencje wojny wykraczają poza region i obejmują m.in. bezpieczeństwo żywnościowe, produkcję rolną, eksport i łańcuchy dostaw. Prezydent uznał za konieczne, aby Rosja ponosiła coraz wyższe koszty swojej agresji, wskazując równocześnie na potrzebę wspierania wysiłków dyplomatycznych i utrzymania ONZ jako forum dialogu między stronami konfliktu. W tym kontekście Pavel zwrócił również uwagę na rolę Chin. Podkreślił, że dysponują one siłą i wpływami pozwalającymi na zapobieganie konfliktom, ograniczanie napięć i przyczynianie się do kończenia wojen. Wprost wezwał władze w Pekinie do wykorzystania swoich wpływów na rzecz zakończenia rosyjskiej agresji na Ukrainę. Zarówno Chiny, jak i Rosja są stałymi

członkami Rady Bezpieczeństwa ONZ, do których Pavel odniósł wcześniej zasadę odpowiedzialności państw dysponujących większą siłą i wpływami.

Sztuczna inteligencja i zmiany klimatu. W dalszej części wystąpienia Pavel skoncentrował się na rozwoju sztucznej inteligencji. Wskazał, że zdolność do zarządzania technologią nie nadążyła za tempem jej rozwoju. Podkreślił zarówno potencjalne korzyści wynikające z rozwoju AI, jak i ryzyko związane z brakiem skutecznych zabezpieczeń, zaznaczając przy tym, że człowiek powinien zachować kontrolę nad technologią. Sprzeciwił się również niekontrolowanej rywalizacji w rozwoju AI, wskazując na potrzebę wspólnych standardów, publicznego nadzoru i jasnych mechanizmów odpowiedzialności. Jako kolejne wyzwanie, którego pojedyncze państwa nie są w stanie rozwiązać samodzielnie, wskazał zmiany klimatu. Zwrócił uwagę na ich wpływ na warunki życia, opiekę zdrowotną, bezpieczeństwo żywnościowe, dostęp do wody oraz koszty życia, a także na to, że mogą one przyczyniać się do niestabilności i konfliktów. W odpowiedzi na te zagrożenia opowiedział się za skoordynowanymi działaniami globalnymi, obejmującymi zarówno ograniczanie dalszych szkód, jak i dostosowanie do zmian, które już zachodzą.

Reforma ONZ i czeska kandydatura do Rady Bezpieczeństwa. Pavel odniósł się również do przyszłości Organizacji Narodów Zjednoczonych. W związku ze zbliżającym się końcem kadencji sekretarza generalnego ONZ António Guterresa, który objął urząd 1 stycznia 2017 r., Pavel wskazał, że jego następca będzie musiał przygotować ONZ do warunków nasilającej się fragmentacji i rywalizacji geopolitycznej. Czechy oczekują przy tym kontynuacji procesu reform prowadzonego w ramach inicjatywy UN80 oraz przełożenia propozycji zmian na konkretne rezultaty. Prezydent przypomniał także, że Republika Czeska ubiega się o niestałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w latach 2032-2033. W przypadku wyboru Czechy zamierzają koncentrować się na zapobieganiu konfliktom i ich pokojowym rozwiązywaniu, m.in. poprzez dialog polityczny, pomoc humanitarną i współpracę praktyczną. Wśród deklarowanych priorytetów znalazły się również ochrona ludności cywilnej i infrastruktury krytycznej oraz egzekwowanie odpowiedzialności za poważne naruszenia prawa międzynarodowego. Pavel podkreślił ponadto znaczenie dalszego wspierania praw człowieka i demokracji, wskazując m.in. na potrzebę ochrony niezależnych mechanizmów praw człowieka, prawa do pokojowych zgromadzeń oraz uczciwych i wolnych wyborów.

Komentarz. Wystąpienie Petra Pavla potwierdza ciągłość jego stanowiska w najważniejszych kwestiach bezpieczeństwa międzynarodowego. Podobnie jak podczas poprzedniej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, prezydent podkreślił znaczenie prawa międzynarodowego i współpracy wielostronnej. Jako jedno z głównych zagrożeń dla istniejącego porządku wskazał rosyjską agresję na Ukrainę. Równocześnie reformę ONZ przedstawił jako warunek zwiększenia skuteczności organizacji. W 2026 r. wyraźniej zaakcentował sam proces zmiany układu sił oraz odpowiedzialność największych mocarstw za sposób, w jaki transformacja ta będzie przebiegać. Szczególne miejsce zajęły w tym kontekście Chiny, od których prezydent oczekuje wykorzystania ich wpływu i potencjału na rzecz ograniczania napięć i zakończenia rosyjskiej agresji na Ukrainę.

Stanowisko Pavla warto jednocześnie rozpatrywać na tle zmian akcentów w czeskiej polityce zagranicznej po objęciu kierownictwa resortu spraw zagranicznych przez Petra Macinkę (Zmotoryzowani). Minister również wskazuje na przesuwanie się globalnego układu sił oraz coraz bardziej konkurencyjny charakter stosunków międzynarodowych, jednak większy nacisk kładzie na interes narodowy, pragmatyzm i wzajemność w relacjach międzynarodowych. Pavel koncentruje się natomiast na znaczeniu reguł, prawa międzynarodowego i instytucji wielostronnych. Punktem wyjścia obu stanowisk jest podobna diagnoza zmian zachodzących w środowisku międzynarodowym, różnią się one natomiast pod względem akcentów dotyczących instrumentów i zasad, za pomocą których Republika Czeska powinna na te zmiany reagować.